

Mánudaginn 18. desember 1972.

Nr. 56/1972: **Hilmar Snær Hálfðánarson**

(Sveinn Haukur Valdimarsson hrl.)

gegn

Jóni Oddssyni hæstaréttarlögmanni

f. h. kröfuhafa í þrotabúi Hilmars Snæs

Hálfðánarsonar og Unnsteini Beck

skiptaráðanda vegna þrotabúsins

(Jón Oddsson hrl.)

og gagnsök.

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómara Hæstaréttar.

Skiptamál. Ömerking. Heimvísun.

Dómur Hæstaréttar.

Aðaláfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 10. maí 1972. Krefst hann þess, að slysabætur, kr. 748.125.00, sem Sjóvátryggingarfélag Íslands h/f afhenti skiptaráðanda og „er sérgreint í vörzlu þrotabús hans“, verði haldið utan þrotabúsins og afhent honum óskert. Þá krefst hann og 7% ársvaxta af greindri fjárhæð frá 1. desember 1971 til greiðsludags og svo málskostnað úr hendi gagnáfrýjenda.

Gagnáfrýjendur, sem áfrýjuðu málinu með stefnu 31. maí 1972, krefjast sýknu af kröfum aðaláfrýjanda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Málsatvikum er lýst í úrskurði skiptadóms.

Það var eigi á valdi skiptadóms að skylda Sjóvátryggingarfélag Íslands h/f til að greiða þrotabúinu slysabóta fjárhæðina, sbr. 35. gr. skiptalaga nr. 3/1878. Hins vegar var bótaféð afhent skiptaráðanda, og málsaðiljar voru ásáttir um að leggja ágreiningsefnið undir úrskurð skiptadóms. Að svo vöxnu máli þykir hann hafa átt dómsvald í málinu.

Í þinghaldi í skiptadómi Reykjavíkur 8. júní 1970 er meðal annars skráð: „Skiptaráðandi lýsti yfir því, að hann mundi tilkynna Sjóvátryggingarfélagi Íslands h/f, að hann teldi,

að bótagreiðslur vegna áðurgreindra slysfara ættu að renna í þrotabú gjaldþrota, . . .“ Sama dag ritaði skiptaráðandi Sjóvátryggingarfélagi Íslands h/f bréf og tilkynnti félaginu, að bú aðaláfrýjanda hefði verið tekið til gjaldþrotaskipta. Þá segir svo í bréfinu: „Hilmar hefur gert kröfu á félag yðar um bætur vegna slyss, sem hann varð fyrir, er bifreiðin S 382, sem hann var farþegi í, valt á Brúarhálsi í N-Múlasýslu hinn 28. júní 1965. Verði höfð uppi af hálfu tjónþola frekari bótaskrafa út af þessu slysi, tel ég, að bæturnar eigi að renna í gjaldþrotabú hans.“

Þykir skiptaráðandinn hafa fjallað um ágreiningsefnið með þeim hætti, að hann hafi átt að víkja úr dómarsæti. Ber því að ómerkja hinn áfrýjaða úrskurð og málsmeðferð í héraði frá og með sáttaumleitun í þinghaldi 6. desember 1971 og vísa málinu heim í hérað til löglegrar meðferðar og úrskurðar af nýju.

Málskostnaður fyrir Hæstarétti falli niður.

Dómsorð:

Meðferð málsins frá og með sáttaumleitun í þinghaldi 6. desember 1971 og svo úrskurðurinn eiga að vera ómerk, og er málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og úrskurðar af nýju.

Málskostnaður fyrir Hæstarétti fellur niður.

Úrskurður skiptadóms Reykjavíkur 18. apríl 1972.

Í máli þessu, sem tekið var til úrskurðar að loknum munnlegum flutningi 14. f. m., hefur sóknaraðili, Hilmar Snær Hálf-dánarson, nú búsettur í Svíþjóð, en áður að Holtsgötu 7 hér í borg, krafist þess, að tryggingarfé vegna slysabóta að fjárhæð kr. 748.125.00, sem Sjóvátryggingarfélag Íslands hefur afhent skiptarráðanda vegna þrotabús sóknaraðilja, verði afhent honum óskert og komi ekki til úthlutunar til kröfuhafa í þrotabúi hans. Til vara gerir hann á sama grundvelli kröfu um, að sá hluti bótafjárins, sem greitt er vegna áætlaðs örorkutjóns hans, eftir að bú hans var tekið til gjaldþrotaskipta hinn 8. júlí 1968, verði afhent honum úr þrotabúinu. Fjárhæð þessa hluta telur hann vera kr. 627.742.00 auk vaxta. Þá gerir hann í varakröfunni

einnig tilkall til fjár vegna miskabóta, kr. 60.000.00, auk vaxta.

Til þrautavara krefst sóknaraðili þess, að honum verði afhentur sá hluti bótafjárins, sem telst til miskabóta, kr. 60.000.00, auk vaxta.

Varnaraðiljar, sem eru kröfuhafar í þrotabúi sóknaraðilja vegna búsins, krefjast þess aðallega, að kröfu sóknaraðilja verði hafnað og að bótafjárhæð sú, kr. 748.125.00, sem skiptaráðanda hefur verið afhent, renni öll í þrotabúið, en til vara krefjast þeir, að sóknaraðili fái einungis lítinn hluta fjárins til eigin eignar. Þá krefjast varnaraðiljar málskostnaðar að mati dómara.

Málavextir eru þessir:

Hinn 28. júní 1965 lenti sóknaraðili í bifreiðaslysi og hlaut við það veruleg meiðsl. Hefur læknir metið örorku hans af þeim sökum fyrstu 3 ár og 9 mánuði eftir slysið frá 100%—25%, en upp frá því 20% varanlega örorku. Af þessu tilefni gerði sóknaraðili kröfu á tryggjanda bifreiðarinnar, Sjóváttryggingarfélagi Íslands h/f, en ekki er ljóst, hve há sú krafa var eða hvort hún var í upphafi miðuð við ákveðna fjárhæð.

Með úrskurði, uppkveðnum 8. júl 1968, var bú sóknaraðilja tekið til gjaldþrotaskipta að kröfu Björns Hermannssonar hæstaréttarlögmanns og að undangengnu árangurslausu fjárnámi. Gefin var út innköllun til skuldheimtumanna, og nema lýstar kröfur í búið kr. 774.365.00 auk vaxta og kostnaðar. Ekki fundust aðrar eignir í búinu en bótakrafa þrotamanns á hendur Sjóváttryggingarfélagi Íslands h/f vegna slysfara þeirra, er fyrr getur. Síðar tæmdist þrotamanni föðurarfur. Hefur skiptaráðandi gert tilkall til erfðarfjárins fyrir hönd þrotabúsins, en skipti hafa ekki farið fram á dánarbúinu, og er því fjárhæð þessarar kröfu óviss.

Þegar skiptaráðanda varð kunnugt um kröfu þrotamanns sóknaraðilja á hendur Sjóváttryggingarfélagi Íslands h/f, tilkynnti hann váttryggingarfélaginu, að hann teldi, að væntanlegt bótafé ætti að renna í þrotabú sóknaraðilja. Þessari afstöðu skiptaráðanda mótmælti umboðsmaður sóknaraðilja þegar og krafðist þess, að bótaféð yrði greitt umbjóðanda hans. Á þessu stigi málsins hafði bótafjárhæðin enn ekki verið ákveðin. Á skiptarfundum í þrotabúinu 8. maí 1970 voru til umræðu mótmæli umboðsmanns sóknaraðilja gegn því, að bótaféð yrði greitt í þrotabúið. Krafðist gjaldþrotabeiðandi þess, að skiptaráðandi héldi fast við kröfu þrotabúsins til bótafjárins. Leið svo, að ekkert þokaðist um þessi mál, en sóknaraðili dvaldist erlendis, og munu samskipti við hann hafa verið nokkuð óhæg.

Á skiptafundi í þrotabúinu 8. júní 1970 tilkynnti skiptaráðandi, að ekki mundi verða unnt að draga margnefnt bótafé undir þrotabúið nema með málssókn, en búið ætti ekki fé til að kosta málaferli. Leitaði hann eftir því, hvort kröfuhafar vildu á eigin ábyrgð reka mál út af kröfunni, en þeir töldu sig ekki við því búna, svo sem málið lægi fyrir, enda mun hafa skort ýmis gögn frá sóknaraðilja, svo sem örorkumat, sem nauðsynleg voru til að byggja kröfugerð á. Skiptaráðandi lýsti þá yfir, að hann mundi ljúka skiptum í búinu sem eignalaus, en jafnframt að skipti yrðu tekin upp að nýju, ef bótakröfunni yrði hreyft síðar. Þessi úrslit voru tilkynnt Sjóvátryggingarfélagi Íslands h/f með bréfi, dags. 8. júní 1970.

Á skiptafundi 11. október s.l. upplýsti umboðsmaður þrotamanns, að náðst hefði samningsgrundvöllur við Sjóvátryggingarfélag Íslands h/f um bótagreiðslur til þrotamanns, og á framhaldi þess fundar 29. sama mánaðar var svo ákveðið að ganga fyrir þrotabúsins hönd til samninga við Sjóvátryggingarfélag Íslands h/f, en að bótaféð yrði afhent skiptaráðanda vegna þrotabúsins og að rekið yrði sérstakt mál í skiptaréttinum um það, hvort eða að hve miklu leyti bótaféð yrði greitt þrotamanni sjálfum eða rynni til þrotabúsins. Samkvæmt þessu greiddi vátryggingarfélagið bótaféð til skiptaráðanda, og fylgdi því í bréfi svofelld sundurliðun.

Bætur fyrir varanlega örorku	kr. 627.742.00
— — tímabundna örorku ..	— 122.276.00
	kr. 750.018.00
Frádráttur vegna skattfríðinda	
og hagræðis af eingreiðslu	— 168.754.00
	kr. 581.264.00
Bætur fyrir miska	— 60.000.00
	kr. 641.264.00
÷ áður greitt	— 77.000.00
	kr. 564.000.00
Vextir í 4 ár og 8 mánuði	— 183.861.00
Greitt skiptaráðanda	kr. 748.125.00

Allir aðiljar hafa orðið ásáttir um þessa bótafjárhæð, og sundurliðun bótanna hefur heldur ekki sætt gagnrýni.

Þegar fé þetta hafði verið greitt af hendi, hófst um það mála-rekstur, sem ákveðinn hafði verið á skiptafundinum 29. október, hvort því yrði haldið í þrotabúinu og kæmi til úthlutunar til kröfuhafa í því eða það yrði afhent þrotamanni til frjálsrar meðferðar.

Sóknaraðili byggir kröfur sínar á því, að bótakröfur þrotamanns séu svo persónulegs eðlis, að ekki sé rétt, að heimila lánardrottnum hans fullnustu í því fé, sem fyrir þær kemur. Örorkubæturnar beri að meta hliðstætt vinnulaunum, enda komi þær í stað þess, sem ætla meg, að geta þrotamanns til að afla fjár með vinnu sinni hafi skerzt við slysfarirnar. Af þessu leiði, að ekki eigi að heimila fjárnám í slíkum bótum með hliðsjón af reglu 3. mgr. 28. gr. aðfararlaga nr. 19 frá 1887, sem undanþiggur aðför vinnulaun, sem ekki hafa verið greidd af hendi, en þrotabú manns eigi ekki tilkall til þeirra fjármuna, sem undanþegnir eru aðför, sbr. síðasta málslið 11. gr. gjaldþrotaskiptalaga nr. 25 frá 1929. Til rökstuðnings aðalkröfu sinni hefur sóknaraðili einnig bent á ákvæði 116. gr. og 123. gr. laga um váttryggingarsamninga nr. 20 frá 1954, 60. gr. laga nr. 67 frá 1971 um almannatryggingar og 264. gr. almennra hegningarlaga, en hann telur, að ályktanir dregnar af þessum lagaákvæðum styðji það, að bótaféð verði undan því skilið að renna í þrotabú sóknaraðilja.

Varakrafa sóknaraðilja er að meginsjónarmiðum byggð á sömu rökum sem aðalkrafan, en með hliðsjón af ákvæðum 15. gr. gjaldþrotaskiptalaganna gerir sóknaraðili hér ráð fyrir því, að örorkubætur fyrir tímabilið frá slysdegi, þar til sóknaraðili varð gjaldþrota 8. júlí 1968, kunni að eiga að renna inn í þrotabúið, þar sem þær komi í stað fjár, sem ætla mætti, að sóknaraðili hafi verið búinn að vinna sér inn, þegar gjaldþrotið bar að höndum. Við varakröfuna er þess að geta, að á árinu 1969 fékk sóknaraðili greiddar hjá váttryggingarfélaginu kr. 77.000.00 sem fyrirframgreiðslu upp í bótakröfu sína. Mótmælir hann því sérstaklega, að þessi greiðsla verði látin skerða hlut hans af bótafénu, ef varakrafan verður tekin til greina, enda beri að líta á þetta fé sem greiðslu upp í það tjón, sem sóknaraðili hafði þegar beðið, er greiðslan fór fram, snemma árs 1969. Þessari málsástæðu er mótmælt af varnaraðilja, en að öðru leyti hefur fjárhæð varakröfunnar ekki sætt andmælum.

Þrautavarakröfu sína byggir sóknaraðili á því, að miskabætur séu svo persónulegs eðlis, að þær verði ekki gerðar að andlagi fyrir fullnustu til lánardrottna, enda standi þær eðli sínu samkvæmt utan viðskiptasambanda skuldara og lánardrottna.

Varðandi örorkubæturnar hefur sóknaraðili bent á, að sú leið hafi verið farin til að semja um greiðslu þeirra með tímabilsgreiðslum, jafnóðum og áhrif örorkunnar kæmu fram. Ef svo hefði verið samið, hefði meginhluti bótanna verið ennþá ógjaldkræfur, þegar gjaldþrotið bar að, og þess vegna útilokað, að þær féllu í þrotabúið. Samningur um eingreiðslu á bótunum eigi hér engu að breyta.

Varnaraðiljar byggja kröfur sínar á því, að samkvæmt íslenskum rétti sé engin heimild fyrir þrotamann til að varna því, að bótafé það, sem hér um ræðir, renni inn í þrotabú hans. Samkvæmt samningi þrotamanns við Sjóvátryggingarfélag Íslands h/f hafi verið orðið um hreina fjárkröfu að ræða á hendur félaginu og sú krafa sé nú greidd með peningum af félagsins hálfu. Þetta fé sé ekki undanþegið því að standa til tryggingar fyrir skuldum þrotamanns fremur en eignir hans almennt og eigi það því að renna inn í þrotabúið. Telja varnaraðiljar, að hér skipti engu máli, þótt bæturnar séu að verulegu leyti vegna skerts aflahæfis þrotamanns, því verði þrátt fyrir það ekki jafnað til ógreiddra launa eða annarra þeirra verðmæta, sem að lögum eru undanþegin því að standa kröfuhöfum til fullnustu, en verði svo litið á, að hér komi til greina það sjónarmið, að um ígildi vinnulauna sé að ræða, beri einungis að undanþiggja þrotabúinu óverulegan hluta bótakröfunnar, eða sem svarar örorkubótargreiðslu fyrir þann tíma, sem búið er undir skiptum, sbr. 15. gr. gjaldþrotaskiptalaganna. Er varakrafa varnaraðilja byggð á þessu sjónarmiði. Um miskabæturnar taka varnaraðiljar fram, að þótt þær yrðu taldar undanþegnar því að renna í þrotabú sóknaraðilja, sé þess að gæta, að hann hafi þegar fengið greiddar af bótakröfunni hærri fjárhæð en miskabæturnar námu, en sú greiðsla eigi að sjálfsögðu að dragast frá þeim hluta bótafjárins, sem sóknaraðilja kynni að verða dæmdur, ef hann verður talinn eiga rétt til einhvers hluta bótafjárins.

Engin bein lagafyrirmæli eru um, að bótafé, slíkt sem þetta mál varðar, skuli undanskilið því að renna í þrotabú eiganda þess né að standa til fullnustu á fjárskuldbindingum hans. Þau lagaboð, sem varnaraðili hefur vísað til og rakin eru hér að framan, eiga hér ekki við.

Það er aðalregla, að lánardrottinnar manns geti leitað fullnustu í fjármunum hans, og þarf skýra réttarheimild til, að út af því verði brugðið.

Protamaður, sóknaraðili máls þessa, eignaðist bótakröfu sína þegar við slys það, er hann varð fyrir hinn 28. júní 1965. Bótakröfunni beitti hann sem fjárkröfu á hendur váttryggjanda, að því er virðist, skömmu síðar. Hann gerði engan fyrirvara um það, að bótafé yrði haldið utan almennra fjárskipta hans, en stofnaði, eftir að hann öðlaðist bótaréttinn, til allra þeirra fjárskuldbindinga, sem lýst hefur verið í protabú hans. Að svo vöxnu máli eru ekki efni til að undanskilja fé þetta því að renna í protabú sóknaraðilja til fullnustu kröfum, sem þar er lýst. Krafa sóknaraðilja er því ekki tekin til greina. Rétt þykir, að málskostnaður falli niður.

Unnsteinn Beck borgarfégeti kvað upp úrskurð þennan, en uppkvaðning hefur dregizt vegna mikilla embættisanna dómars.

Úrskurðarorð:

Hafnað er kröfu sóknaraðilja, Hilmars Snæs Hálfðánarsonar, um, að bótafé frá Sjóváttryggingarfélagi Íslands h/f verði haldið utan protabús hans og afhent honum.

Málskostnaður fellur niður.
